

CENTRAL BANK OF
MONTENEGRO

Podgorica, 1. decembar 2023. godine

Obavještenje o preispitivanju održavanja bafera za strukturni sistemski rizik

U skladu sa članom 151 stav 5 Zakona o kreditnim institucijama, Centralna banka je dužna da najmanje svake dvije godine preispituje obavezu održavanja bafera za strukturni sistemski rizik. Na osnovu sprovedenog preispitivanja, Centralna banka je odlučila da stopa bafera i drugi aspekti bafera za strukturni sistemski rizik ostanu nepromijenjeni, tj. da Odluka o primjeni bafera za strukturni sistemski rizik („Sl. list Crne Gore“ br. 139/21), u primjeni od 1. januara 2022. godine, nastavi da važi.

Stopa bafera, na nivou od 1,5% ukupnog iznosa izloženosti riziku, primjenjuje se na sve kreditne institucije u Crnoj Gori, i to jednako na izloženosti u Crnoj Gori i u drugoj državi u kojoj te kreditne institucije imaju izloženosti. Zbog jednakog tretmana izloženosti, iz člana 165 Zakona o kreditnim institucijama proizilazi da ukoliko data kreditna institucija podliježe i zahtjevu za bafer za ostale sistemski važne kreditne institucije, tada je ona dužna da održava samo onaj bafer koji je veći.

U nastavku su prikazani ključni segmenti analitičke podloge na bazi koje je odlučeno da se bafer za strukturni sistemski rizik održava kao i do sada.

Strukturni sistemski rizici u Crnoj Gori većinom dolaze iz realne ekonomije, odnosno iz makroekonomskih neravnoteža različitog tipa, više nego iz finansijskog sistema. U periodu prije donošenja Odluke o primjeni bafera za strukturni sistemski rizik postojale su prijetnje da se kriza iz realnog sektora, uzrokovana pandemijom, prelije u finansijski sistem i naruši njegovu stabilnost. Promptnim i ciljanim mjerama, Centralna banka je uspjela da minimalizuje negativne uticaje krize na finansijski sistem, koji u posljednje dvije godine bilježi veoma pozitivna kretanja.

Međutim, određene strukturne neravnoteže crnogorske ekonomije prisutne su i dalje. Privreda je slabo diverzifikovana, dominantno bazirana na uslugama, sa snažnim učešćem aktivnosti koje su povezane sa turizmom.

Crnogorska ekonomija kontinuirano ostvaruje izuzetno visok deficit tekućeg računa (prilog, grafik 1), koji se dijelom finansira zaduživanjem iz inostranstva, kako privatnog tako i državnog sektora, usljed čega je spoljni dug Crne Gore konstantno visok.

CENTRAL BANK OF
MONTENEGRO

Javni dug u odnosu na BDP imao je dugogodišnju tendenciju porasta, ali je posljednje tri godine u padu. Pozicija javnih finansija je sada unaprijeđena u odnosu na period izbijanja pandemije. Ipak, i dalje se bilježe budžetski deficiti, a izazovi javnih finansija su nesumnjivo prisutni kako u pogledu visine duga tako i u pogledu nadolazećih obaveza (prilog, grafik 2).

Stopa nezaposlenosti prema anketi o radnoj snazi u drugom kvartalu 2023. godine iznosila je 12,9%, a stopa aktivnosti 64,2%, iz čega se vidi poboljšanje pozicije na tržištu rada u odnosu na prethodni period. Sa druge strane, parametri nezaposlenosti su lošiji u poređenju sa referentnom grupom evropskih zemalja u razvoju i usponu (prilog, grafik 3).

Rastuća zaduženost stanovništva prema bankama u posljednjih nekoliko godina, u okruženju visoke inflacije u posljednje dvije godine, može predstavljati opterećenje po finansije stanovništva i time posredno po kvalitet aktive banaka (prilog, grafik 4). Istovremeno, zaduženost nefinansijskog sektora prema bankama je u porastu, blažem nego kod stanovništva. (Parametri zaduženosti su u blagom padu posmatrano u odnosu na BDP.) Zabrinjavajuće je i stanje likvidnosti u realnom sektoru, imajući u vidu rast broja privrednih subjekata koji su blokirani u sistemu prinudne naplate, kao i rast duga po blokadi.

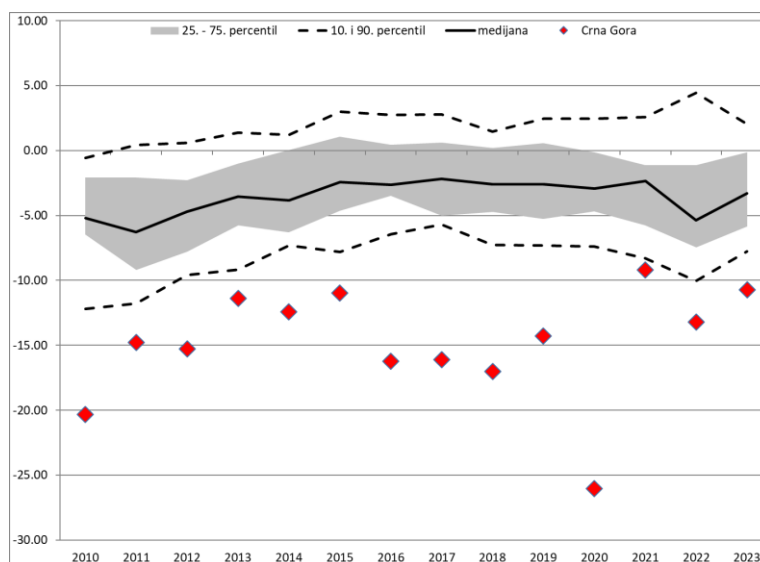
Dodatno, makroprudencijalne mjere koje su donijete u cilju rješavanja privremenih poremećaja na tržištu izazvanih pandemijom koronavirusa i situacijom u Ukrajini, kao i u cilju ranjivosti izazvanih pretjeranim odobravanjem gotovinskih neobezbijedenih kredita, ne rješavaju poremećaje trajnijeg karaktera koji mogu proizaći iz prethodno obrazloženih sistemskih rizika. Takođe, procijenjeno je da postojeće mjere iz zakona i drugih važećih propisa ne bi bile dovoljne za rješavanje pomenutih ranjivosti finansijskog sistema.

S tim u vezi, CBCG je odlučila da stopa bafera (1,5%) i drugi aspekti bafera za strukturni sistemski rizik ostanu nepromijenjeni, čime će se, imajući u vidu osnovne i druge kapitalne zahtjeve, dodatno učvrstiti kapitalna pozicija kreditnih institucija. Centralna banka Crne Gore će, u skladu sa svojim makroprudencijalnim nadležnostima, nastaviti konstantno da prati razvoj sistemskih rizika strukturne prirode, uz formalno preispitivanje održavanja bafera za strukturni sistemski rizik najmanje svake dvije godine.

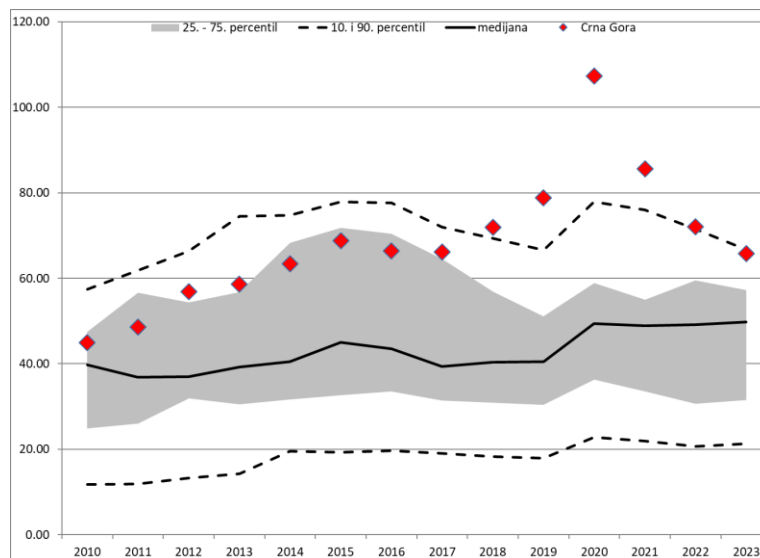
O ispunjavanju zahtjeva utvrđenih ovom odlukom, kreditne institucije će nastaviti da obavještavaju Centralnu banku Crne Gore u skladu sa obavezama koje su utvrđene Odlukom o izvještajima koji se dostavljaju Centralnoj banci Crne Gore („Služeni list CG“, broj 128/20).

PRILOG: Grafički prikaz odabranih pokazatelja

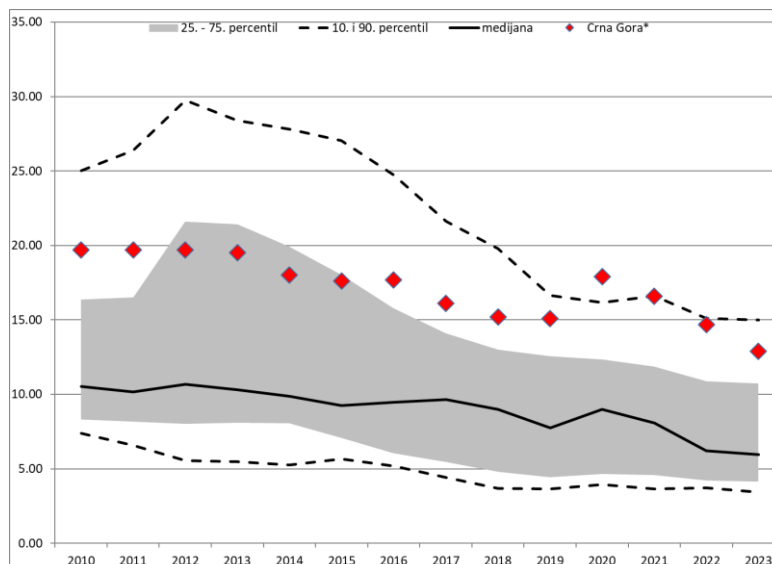
Grafik 1 – Saldo tekućeg računa, Crna Gora i uporedive zemlje, % BDP-a, 2010-2023.

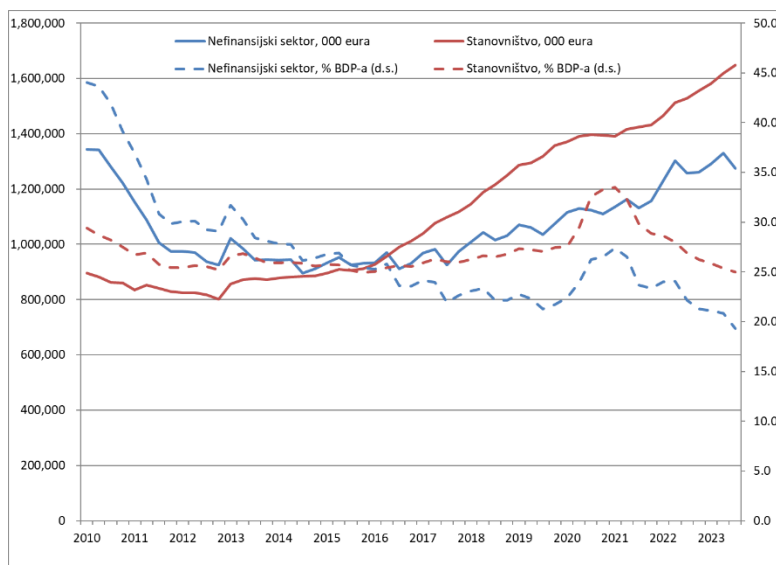
Grafik 2 – Javni dug, Crna Gora i uporedive zemlje, % BDP-a, 2010-2023.

Grafik 3 – Stopa nezaposlenosti, Crna Gora i uporedive zemlje, %, 2010-2023.

Grafik 4 – Dug nefinansijskog sektora i stanovništva u Crnoj Gori, Q1 2010 – Q3 2023.

Podaci na graficima:

Grafik 1. Deficit tekućeg računa kao procenat BDP-a. Uporedive zemlje su: Albanija, Bjelorusija, Bosna i Hercegovina, Bugarska, Kosovo, Mađarska, Moldavija, Poljska, Rumunija, Rusija, Sjeverna Makedonija, Srbija, Turska i Ukrajina – koje, zajedno sa Crnom Gorom, kod MMF-a čine grupu „Evropske zemlje u razvoju i usponu“, i Hrvatska. Izvor podataka: MMF (*WEO Database October 2023*)

Grafik 2. Javni dug kao procenat BDP-a. Uporedive zemlje su: Albanija, Bjelorusija, Bosna i Hercegovina, Bugarska, Kosovo, Mađarska, Moldavija, Poljska, Rumunija, Rusija, Sjeverna Makedonija, Srbija, Turska i Ukrajina – koje, zajedno sa Crnom Gorom, kod MMF-a čine grupu „Evropske zemlje u razvoju i usponu“, i Hrvatska. Izvor podataka: MMF (*WEO Database October 2023*)

CENTRAL BANK OF
MONTENEGRO

Grafik 3. Stopa nezaposlenosti. Uporedive zemlje su: Albanija, Bjelorusija, Bosna i Hercegovina, Bugarska, Kosovo, Mađarska, Moldavija, Poljska, Rumunija, Rusija, Sjeverna Makedonija, Srbija, Turska i Ukrajina – koje, zajedno sa Crnom Gorom kod MMF-a čine grupu „Evropske zemlje u razvoju i usponu“, i Hrvatska. Izvori podataka: za Crnu Goru – Monstat; za ostale zemlje – MMF (*WEO Database October 2023*). Podatak za drugi kvartal je posljednji raspoloživi podatak za 2023. godinu.

Grafik 4. Dug nefinansijskog sektora i stanovništva po kreditima prema bankama u Crnoj Gori, u hiljadama eura i kao procenat BDP-a. Podaci o BDP-u su preračunati kao godišnji kumulativi, tj. kao zbir vrijednosti BDP-a u datom kvartalu i tri prethodna kvartala. Izvori podataka: krediti nefinansijskog sektora i stanovništva – CBCG; BDP – Monstat, kalkulacije CBCG